

פרוטוקול מס' א/3
מישיבת ועדת הכלכלה
מיום ג' י"ב טבת תשט"ז - 27.12.55
בשעה 11.00

השורה הפור:חברי הועדה:

ב. אבניאל - היו"ר
י. אלון
מ. אולמרט
מ. אונא
י. אלמוגי
ש. בז'רנו
מ. וילנר
ס. יוספטל
י. ניצני
ש. שורש
ג. שוקן

מזמנים:

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר
מ. גלבוע - מטעם משרד המסחר והתעשייה
א. הירשברג - מטעם משרד המסחר והתעשייה

סדר-היום:

שאלות היבוא והיצוא והגרעון המסחרי.

היו"ר ב. אבניאל:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה, ומקדם בברכה בפעם הראשונה אתנו את שר המסחר והתעשייה, מר ספיר. אנו מאחלים לו שיזכה לראות תוצאות במשרדו כפי שראה בעבודותיו הקודמות. כן אני מברך את מר גלבוע, טגן המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה. ונבקש את מר ספיר לתת לנו סקירה על שאלות היבוא והיצוא והגרעון המסחרי.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אני מודה על הברכות. ואשר לענין - ב-1954 הגיע הייצוא ל-88 מליון דולר לעומת 56 מליון דולר ב-1953. היה זה גידול די ניכר כמ בסכומים וגם בכמויות. נכון הוא כי חלק מהגידול נזקף על חשבון התוצרת החקלאית - פרי הדר ונסיונות ראשונים של יצוא אחר.

השנה אמנם לא חלה ירידה, אבל גם עמידה לגבינו היא ירידה. השנה יגיע היצוא הגלוי לאותו סכום - אולי ב-3-2 אחוז יותר מאשר בשנה שעברה. ב-11 חדשי השנה עלה היצוא בשלושה אחוז לעומת השנה הקודמת. השנה חלה ירידה של 4-5 מליון לירות כייצוא תוצרת חקלאות, בשיקר תוצרת פרי הדר. אמנם זוהי ירידה עונתית, אבל יש ירידה שניה שהיא כמותית אבללא איכותית, כוונתי היא לייצוא מכוניות. השנה ייצאנו פחות מכוניות וסכום של 3,5-4 מליון דולר. ב-174 מוצרים שאנו מייצאים גדול הייצוא ב-48 אחוז. מזה היו למעלה מחמשים מוצרים חדשים. ב-84 מוצרים תעשייתיים ירד הייצוא ונתון זה נכלל יצוא המכוניות. ב-26 מוצרי חקלאות ותעשייה חקלאית גבל הייצוא. הירידה היא בסני טעיפים: פרי הדר ומכוניות. כן * ייצאנו פחות אשלג, כי בשנה שעברה יצרו רק אתהצודפיה שהיו מונחים בבריכות האדוי 7-8 שנים.

היצוא לתורכיה קטן השנה. אף פעם לא ראיתי ביצוא לתורכיה, לא מבחינה פוליטית אלא מבחינה כלכלית, יצוא יציב ובריא שיימשך תמיד, וזה בגלל מצבה של תורכיה במטבע חוץ. עד השנה האחרונה היינו חייבים לתורכיה 4,5 מליון דולר, כי חמיה היצוא לתורכיה היה יותר קטן מאשר היבוא מתורכיה לארץ. בשנה האחרונה התהפכה הקערה על פיה, והם חייבים לנו תמיד. החלנו לתת להם אותו סכום שהם נתנו לנו, והם חייבים לנו תמיד פחות או יותר אותו סכום. היצוא לתורכיה ירד - אמנם פחות מאשר שיערו בראשית השנה - אבל הוא ירד ב-13 אחוז.

היו"ר ב. אבניאל: בכמה עלה הייצוא במוצרים תעשייתיים ב-11 החדשים האחרונים?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: ישנם 56 מוצרים חדשים שייצאנו בסכום של 700 אלף דולר. 84 מוצרים שבהם עלה הייצוא ב-5 מליון דולר. כן עלה הייצוא ב-29 מוצרי חקלאות. הירידה היא ב-133 מוצרי חקלאיים ותעשייתיים.

ואשר ליבוא, ב-11 החדשים האחרונים גדל היבוא ב-11 אחוז. איך לי ספק שהוא גדל כתוצאה מהגדלת החצרות. וכאשר אנו מדברים על גידול היבוא עלינו לצרף לזה גם את גידול הייצוא. ב-10 החדשים האחרונים הייצוא בחקלאות ובתעשייה גדל ב-12,5 אחוז. אבל לא את הכל צרכנו. ומבחינת צריכת האוכלוסיה, לאחר שלוש שנים העליה כמעט ולא גדלה - ב-1952 נוספו 11 אלף יהודים מהחוץ, ב-1953 היתה הירידה גדולה מהעליה ב-10 אלפים איש, וב-1954 היתה עליה של 11 אלף איש בלבד, השנה באו כ-38 אלף יהודים, ואם אצרף לזה את הגידול הטבעי, הרי שהאוכלוסיה גדלה ב-4,5-4 אחוז.

אבל לא רק זאת. בגלל המאב הבטחוני אנו מעוניינים להגיע למלאי מזון ודלק ל-6 חדשים. ישנם מצרכים בהם הגענו למלאי של 6 חדשים. הבעיה היא ביחס למחסנים יותר מאשר ביחס לקניית המצרכים. בעבר היה לנו מלאי של חיסה ל-2,5 חדשים וכיום הגענו למלאי של 4,5 חדשים, ואילו היו לנו חסנים יכולנו להגיע למלאי של 6 חדשים. אני חושב שיש לנו מלאי של סוכר ל-8-9 חדשים. יש לנו מלאי של כותנה, שקנינו מתורכיה ומעודפי התוצרת מארצות הברית עד ספטמבר-אוקטובר. הכותנה הישראלית מספקת 40 אחוז מהתצרוכה. כיום יש 22 אלף דונם וכדאי להגיע למלוא התצרוכה יש צורך ב-55 אלף דונם כותנה. השנה קנינו 1,3 מליון דלק בסכום של 40 מליון דולר. תמיד היה לנו מלאי של דלק לחדשיים ואני חושב שכיום יש לנו מלאי ל-3,5-4 חדשים, ואילו היו לנו מקומות איחסון היינו מגדילים את המלאי.

אין ספק שהשנה יהיה היבוא גדול ב-30 מליון דולר לעומת השנה שעברה. ב-1952/53 היה היבוא בתהליך של ירידה מתמדת. ב-1964 עלה היבוא בסכום של 5 מליון דולר, אבל זה היה כתוצאה מגידול האוכלוסיה. השנה יעלה היבוא ב-28-30 מליון דולר, מתוך זה 12 מליון דולר על חשבון גידול המלאי.

הגורם השני לגידול היבוא הוא - זרימה מוגברת של ציוד מהשלומים. עד היום חתמנו חוזים על 1,250,000,000 מרק שהם 300 מליון דולר - 35 אחוז מהשלומים. אבל עד היום הגיעו סחורות מהשלומים בסכום של 750 מליון מרק, מזה 300 מליון מרק דלק. יחד עם זאת קנינו סחורות ומוצרים וציוד שהכנתם נמשכת זמן רב. מתוך 1,250,000,000 מרק יש קרוב ל-500 מליון מרק ציוד הכולל: אניות, ציוד לדאר, ציוד

לרכבת ולבתי חרושת. סייף זה אינו כולל ברזל שקנינו בכמות של 400 אלף טון.

הזמנו ציוד תעשייתי בשביל 940 מפעלים בסכום של 40 מליון מרק שהם 10 מליון דולר. ציוד זה מתחיל להגיע אך עכשו. כן הזמנו אניות בסכום של 250 מליון מרק, מזה ב-200 מליון מרק לחברת הספנות הלאומית ובחמשותף מליון מרק ליחידות הספנות. ציוד זה מתחיל להגיע והוא משקף ביבוא ותחילת מקום נכבד בגדול היבוא ב-11 אחוז.

אבל כאמור לא רק הציוד ולא רק המלאי היוו את הגורם לגידול. אני חושב שכ-10 מליון דולר צרכנו יותר מאשר אשחקד, וזה סכום מבהיל במקצת אם ניקח בחשבון שגם היצור המקומי נאכל כולו ולא יאנו ולא כלום החוזה.

בשלוש השנים האחרונות ירד הגרעון במאזן החשלומים מ-306 עד 240 מליון דולר. ואם נעשה את החישוב לפי גולגלת הוא ירד מ-220 דולר ל-119 דולר לגולגלת. בכדי להגיע למאזן חשלומים עלינו להרוויח אפוא 240 מליון דולר, והיות והשנה יגדל הגרעון ב-30 מליון דולר נוספים, עלינו להגיע ל-270 מליון דולר. בכדי להגיע ל-240 מליון דולר עלינו לייצא 600 מליון דולר, ולכס נגיע על ידי צמצום היבוא בשורת דבריה שאנו מתחילים לייצא, כגון - זבלים חנקניים, שעד היום הבאנו מבחוץ. בשבוע שעבר החלו בייצור זבלים חנקניים שחלק מהם נייצא לחו"ל. כיום קונים אנו כותנה בסכום של 5 מליון דולר. ואין ספק שבשנת 1957 לא נצטרך ליבא כותנה בשביל התצרוכת המקומית. יש נעלם רציני וזה הדלק. אנו קונים היום דלק בסכום של 40 מליון דולר. כמות הדלק שנצטרך בעוד חמש שנים תוכפל. אילו שקרתי כאן את המצב לפני 3 חדשים לא יכולתי להגיד מה שגני יכול להגיד היום, כי אז עוד לא הייתה התגלית הראשונה של הנפט. התגלית הראשונה איננה מקרית, אלא דבר יציב. מומחים יהודים ושאינם יהודים אופטימיים יותר ממני בענין זה. אני מניח שעל ידי כך נוכל להקטין חלק מיבוא הדלק. ההפרש בהובלת הדלק מסתכם בערך ב-12 דולר על טונה, אם כי היום זה קצת פחות, כי אנו קונים מ-4-3 ארצות, כולל האנגלים, שנחתנים לנו את הדלק במחיר יותר זול. רוסייה מוכרת לנו את הדלק ב-4 דולר יותר בזול, אבל כאשר באנו לנהל מו"מ בשנה השניה, גם הם העלו את מחיר הטונה ב-60 סנט, בהתאם למחירי הבינלאומיים. אחת החברות מכרה לנו דלק יותר זול ממשללחים אחרים. ברור שמצבנו הקופתי משפיע, כי אנו משלמים במזומנים 70-80 מליון דולר בעבור הדלק שאנו עשויים לחסוך, עלוליהם להקטין את היבוא. אבל גם אז נצטרך להגדיל את הייצוא נטו במאה מליון דולר, או 250-300 עם הערך המוסף. אינני צריך להגיד שאין זה מן הדברים הפשוטים. להגיע חוץ 5 שנים ליצוא נוסף של 300 מליון דולר, או במלים אחרות - מדי שנה להגדיל את הייצוא ב-60 מליון דולר, כאשר צריך להתחרות בשווקי העולם בטיב ובמחירים - אין זה מן הדברים הפשוטים.

אנו עושים הכל על מנת להגדיל את הייצוא. הקמת מפעלים חדשים אנו מאשרים לפי 3 סימני היכר: הקטנת היבוא, הגדלת היצוא וערך המפעל מבחינה בטחונית. ובענין זה נעשה משהו. הוכחה לכך, שהיצור המקומי נמצא תהליך של עליה, ועדיין לא הכל בא לידי בטוי. לדוגמה: את הגענו ליצוא של 10 מליון תיבות פרי הדר, הרי זה הודות לפרדס ששיקמנו, ופיוח מגיע שטח הפרדס ל-130 אלף דונם. אני מעריך שבחמש שנות העובדת ובחברות, ועולי גם קצת בודדות, נטעו כ-85-80 אלף דונם נוספים. ואלה יתנו פרייהם רק בעוד 3-4 שנים. גם בענפי חקלאות אחרים חל גידול שיתן פריהם רק בעוד 5-6-7 שנים.

אבל בשטח התעשייה ישנם מפעלים רבים שעדיין אינם נותנים את תוצרתם. לדוגמה: האשלג. אני יודע שעד היום היו טענות רבות. אבל אין ספק שביוני-יולי שנה זו, נפיק 10 אלפים טון אשלג לחודש. עסקתי בענין זה ב-1952 ואני יודע שנובימסקי משני מפעליו יחד בשנת השיא ייצר 90 וכמה אלף טון, וחלק מזה הוא צריך מהמלאי שהיה לו קודם.

בכמה זה מתבטא בכסף?

ש. בז'רנו:

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: 120 אלף טון מהווים 4 מליון דולר.

דוגמה שניה - מפעלי שמשון. אני מכיר את העניין הזה עוד מ-1935. אבל טוף טוף התחיל המפעל לעבוד ובחודש מרס יתחיל המפעל לייצר רבע מליון טון מלט. השנה הם ייצרו רק 50-60 אלף טון, ומחיר הטונה מלט הוא 12 דולר טוב. זה טכום רציני. התצרוכת המקומית, גם אם נמשיך באותם ממדי שיכון כפי שהם כיום, אינה עולה על 400-450 מליון טון, ונשק על שני אגפיו מייצר קרוב ל-600 אלף טון לשנה.

יש הטוענים שהתעשייה עובדת רק במחצית יכולת התפוקה שלה. אני חושב שאין לזה יסוד רב, כי המפעלים הגדולים כולם עובדים בתפוקה מלאה.

היו"ר ב. אבניאל: מה זה תפוקה מלאה, 3 משמרות?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: מפעלים שעובדים בשלוש משמרות, אין זה משקל מבחינת הבלאי ומבחינות אחרות. אני מתכוון ל-2,5-2 משמרות.

בזמנו הוציא מרכז ההשקעות אשורים רבים לפי חוק השקעות הון למפעלים שטרם החלו בבנייתם. במשך השנים ניפו את הרשימה וכיום אינו מופיע שום מפעל שלא החלו בבנייתו. עד 1.12.55 אושרו 721 מפעלים לפי חוק השקעות עידוד הון. 520 מפעלים החלו לעבוד, 80 נמצאים בתהליך של בניה ו-60-70 מפעלים בתהליך של הכנות. ב-520 המפעלים שעובדים הושקעו כ-80 מליון דולר ו-80 מליון לירות.

אני רוצה לחזור לבעיית הייצוא ולומר, כי כמעט הפך לחוק אותו דבור שכל מה שקשור עם הייצוא תלוי אך ורק בממשלה. לפי מיטב הכרתי אין לזה יסוד. הממשלה חייבת, ולא רק חייבת, אלא היא עושה רבות בשטח זה. בשנת 1954/55 נתנה שלרה של הקלות במישרין ובעקיפין לייצוא כדי שיגדל. הוא לא גדל מאליו. אנו עשינו בשטח זה לא מעט. אין לשכוח שכל הייצוא התעשייתי, כולל יהלומים, מגיע ל-50 מליון דולר. ביהלומים חל השנה גידול ויצוא היהלומים יגיע ל-16 מליון דולר. ובשטח היהלומים עשתה הממשלה לא מעט. נתנה הלוואה של 2 מליון לירות באופן קבוע. הממשלה עזרה ליהלומנים להשיג כרדיט בבנקים. אין סה סוד שהממשלה נותנת להם 400 פרוטה על דולר. ואשר לערך המוסף, אמרתי למשלחת של היהלומנים: אינני יכול להגיד שפלונני או אלמוני מכס הבריה, אבל אתם ככלל לא מסרתם את הערך המוסף שהגיע מכס. ואני עשיתי חשבון פשוט: אתם מעסיקים 2100 פועלים, שכרם וחנאיהם הסוציאליים ידועים, אתם משלמים הוצאות שונות - סלגרמות ודמי בטוח והוצאות משרד, ולכן אפשר לדעת מהו הערך המוסף שלא מסרתם. אני יכול להסביר שכאשר הפער בין הדולר הרשמי והבלתי רשמי היה 1-1,200 לירה היה קשה לעמוד בנסיון. אינני אומר זאת להצדקתם אלא לקביעת העובדה. שנית, השנה הם מסרו פי שניים דולרים מאשר בשנה שעברה, ועובדה זה מדברת בעד עצמה. אני מנסה להיות ריאליסט ומבקש את ה-2,5 מליון דולר שהבריתו בשנתים שעברו.

היו"ר ב. אבניאל: כמה הם מסרו?

על יצוא של 9,4 מליון

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: ב-1950 מסרו 2,175,000 דולר, ב-1951 - 2,370,000 דולר, על יצוא של 12 מליון דולר, וב-1952 על יצוא של 10,7 מליון דולר מסרו 1,6 מליון דולר, וב-1953/4 על יצוא של 24 מליון דולר מסרו 3 מליון לירות. ב-9 חודשים של 1955 על יצוא של 10 מליון דולר מסרו 2,5 מליון דולר.

לייצוא תעשייתי אחר נתנו שורה של הקלות בשטח הממון גם בדולרים וגם בלירות. השנה יגיע הייצוא התעשייתי - בלי יהלומים - ל-32-35 מליון דולר. אנו הקימונו יחד עם הבנקים קרן לייצוא בסכום של 8-9 מליון לירות. על כל לירה של הממשלה יתנו הבנקים 1 אחת. גם ענין הפמ"ז בא כדי לאפשר ליצואן לעמוד בהתחרות וייצוא על ידי מחירים גדולים יותר בארץ.

לפני שבועיים היתה לי פגישה עם 40 יצואנים מכל הסקטורים, וכולם שריח אותו פזמון, גם סולכור, גם החברה המרכזית, גם מרכז הקואופרציה וגם התאחדות בעלי התעשייה.

לאור העובדה שצריך להגדיל את הייצוא ב-50 מליון דולר בורטו כל שנה, כדי להגיע לערך מוסף של 20-25 מליון דולר, אנו מטפלים שוב בבעיות אלו ועומדים אנו לפני טיכום. הוקמה ועדה

משותפת של משרד המסחר והתעשייה ומשרד האוצר שמבררת שורה של הקלות לייצוא, ובין היתר גם שאלת הפרמיה. אנו חושבים שצריך להקטין את הוצאות הנמל באמצעות חברת שירותים מאוחדים בה משתתפים סולל-בונה, רוקח ואחרים. גם בשטח הספנות יש לעשות משהו, במיוחד לאחר שהגיעו האניות החדשות האורכות פחות דלק ויש בהם פחות תיקונים.

אנו עוסקים בייצוא דיקטים. ישנם שלושה גוטי חרושת לייצור דיקטים: אחד באפיקים, אחד במשמרות ואחד בפ"ח. עכשו רוצים להקים מפעל רבעי ושלושת המפעלים יחד מתנגדים להקמת המפעל הרביעי. העלאה מחירי ההובלה מייקרת את הדיקטים ב-15-8 לירות על קוב.

אנו מבקשים מהאוצר שיגדיל את קרן האשראי להון חוזר לייצוא, ואז נוכל להשיג הלוואות נוספות של בנקים. אני יודע שמחנהל ביקוח בענין הרבית. ישנם כלכלנים הטוענים שכאשר רוצים לרסן ינמלאציה צריך להגדיל את הרבית. אני טוען שבישראל המצב הוא אחר. כאשר מדברים באנגליה של הגדלת הרבית, הכוונה היא להגדלת הרבית של הבנק אוף אינגלנד מ-3,5 ל-4 אחוז. ביחס לרבית אפשר לחלק את הבנקים לכמה סוגים. הסוג הראשון - בנק לאומי, בנק הפועלים, ברקליס, ורשמיס, וכו'. הסוג השני - הסוג השני - בנק דיסקונט ובנק אגוד. אנו רוצים לעשות משהו בענין זה, אנו רוצים לצמצם אותם בקומיטיון לייצוא. כן רוצים אנו לעשות משהו בענין השווקים. אנו רוצים לייעל את הפרוצדורה של מתן הרשיונות. אינני רוצה להכנס להטיטוריה, ואינני בא להאשים אף אחד. אבל בעבר הפרוצדורה היתה כזאת, היצואן צריך היה לעבור 7 מדורי גיהנום כדי לקבל את הרשיונות השונים. אנו השתדלנו לפשט את הטרבול הזה, ועשינו כמה סדורים בענין זה. עוד בזמנו של ברנשטיין הצעתי שנאחד את המקידי האוצר ופקידי מסחר ותעשייה תחת גג אחד. עכשו הסדרתי את זה ועשרתי וכמה אנשים ממשרד האוצר, שנשארו עובדי האוצר, עובדים במשרד המסחר והתעשייה, ואדם יכול לעבור מחדר לחדר ולא ממשרד למשרד, והטיבוכיים הפרוצדורליים אינם קיימים יותר. ובמידה שהדבר תלוי במשרד המסחר והתעשייה, אני אעשה הכל כדי שסחבת זו, שהיתה נמשכת במוצע 6-8 שבועות, תמשך רק שבועיים.

אנו רוצים לעשות אכספורט ריזיקו גרובטי - בטוח סיכון, אבל בעיה זו צריכים אנו ללמוד היטב בטרם נכנס אליה.

איננו חושבים שמפעל קייזר פרייזר הוא היעיל ביותר מבחינת היצור, אבל עובדיה של 500 פועלים. באו אלינו נציגי המפעל ודרשו כרדיט על מנת לייצא מכונות בסכום של מליון דולר. בעצמי בחנתי את הענין, והגעתי למסקנה שצריך לעשות זאת, כי עובדיה של 500 פועלים ובכל זאת נשארים 200 אלף דולר.

אנו מספלים גם בפרמיות. הדברים קשורים ושלובים והמשק הוא אחד. את נתן לייצוא התעשייתי, נניח, 600 פרוטה והערך המוסף בתעשייה הוא 16 מליון דולר, נגיע לסכום של 10 מליון לירות. וזה לא ימשך הרבה, רק עונה אחת, כי מיד יבואו הפרדסנים כולם, חורין, איזקסון ורוח. את האלצלו הרשון הם נתנו כאשר היה דיון על השכר, ואז טענו שהשכר של 1,80 אינו שער. וחביעה הפרדסנים מסתכמת ב-30 מליון לירות. לזה צריך למצוא מקור בתקציב. אין דבר יותר קל מאשר להקטין את תקציב הפיתוח ולהכניס סכום זה, אבל האם זוהי הדרך? יתר על כן, אם יקיף הדבר את כל הייצוא, לא יהיה זה ענין של אשרות מליונים לירות, אלא נצטרך שוב לעבור את כל הפרשה של החלפת הער מ-36 גרוש הדולר ל-1,80 ל"י הדולר. אינני רוצה להגיד בזה שנתחמט למערי מענין זה. אבל הענין מסובך, כי הוא גורר אחריו בעיית מחירים ואז אנו נכנסים שוב למערבולת שבוקשי התחלנו לצאת ממנו ב-1952.

אני רוצה להגיד - אמרתי זאת ב מועדון המסחרי ובחתיאחדות בעלי התעשייה - אין זה נכון שאפשר להגדיל את הייצוא רק על ידי עזרת הממשלה. הענין הוא גם בידל היצואנים. גם הם יוצאים רק עכשו מהשלב של כסט-פלוט וממכירה בשוק המקומי. יש בעיה של יעול, יש בעיה של איכות ויש בעיה של הוצאות כלליות שכולן נחונות בידל היצואנים עצמם.

אולם גם אנו יושבים על מדוכה זו של הגדלת הייצוא ובודאי נטכח בשבועות הקרובים את הבעיות הקשורות בבנין, בהובלה ואת הדברים הקשורים בממשלה, כולל ענין הפרמיה. למעשה פרמיה אנו נחתיים גם היום לבטניה, ליהלומים ולשנים חותכות. ובתקציב הנוסף יש סכום של 4 מליון לירות למטרה זו.

משלחות של חעשיינים ויצואנים אינן פוסקות לבוא, ישנם שני סוגי משלחות: סוג אחד החובע העלאת מחירים וסוג שני - החובע פרמיה.

כפי שאמרתי, היבוא גדל ה-11 אחוז ואילו היצוא גדל רק ב-3 אחוז. אנן צריכים לצעוד בצעדי ענק לשראת מאזן החשלומיה. לא כל הפתרונים בידי הממשלה, אין לי ספק שאילו הפחרון היה בידי הממשלה, יוסף, גרי וברנשטיין לא היו מחכים לספיר. הענין מטובך בחלקו, אומלל בחלקו אבל הוא נתון במידה שווה בידי היצרנים כמו בידי הממשלה.

ועתה ישאלו חברי הועדה את השאלות המענינות אותם.

היו"ר ב. אבניאל:

ביחס ליבוא, ברצוני לשאול: כיצד ממנת הממשלה את 12 מליון הדולר להגדלת המלאי?

ש. בז'רנו:

ואשר לייצוא, מר ספיר רמז על הקלות רבות לייצוא. האם בין יתר ההקלות דנים אתם על הקלות במס הכנסה על רווחים הנובעים מייצוא? אם מצאנו לנכון לתת הקלות נכרות במס הכנסה למפעלים מאושרים אין לי ספק, שעידוד הייצוא בדרך זו לא פחות חשובה מאשר עצם עידוד הקמת מפעלים שהמשק מעונין בהם.

בכונן שהגדלת הייצוא תלויה בייצואן לא פחות מאשר בממשלה, אבל פונים לממשלה בכל זאת, כי המשק שלנו הוא חפשי במידה מוגבלת ולא במידה מוחלטת, ודבריהם רבים תלויים בממשלה ולא בייצואן. אם נכחה שהייצואן יעשה יצוא מתוך רגש פטריוטי לא נגיע אף פעם לאייצוא. הייצוא הוא תוצאה של תנאים משקיים ולא של רגש חובה כלפי צרכי המדינה. והתנאים המשקיים תלויים בעיקר במעשי הממשלה, ולא רק בארצנו אלא גם בארצות אחרות.

לשאלת הפרמיות, אני מסכים שיש סכנה רבה בעצם הפעלת האמצעי הזה, והסכנה היא עיקרית היא בכך שהמטבע שלנו שבלאו הכי אינו יציב, אנו דוחפים אותו לדרך של דוולמציה. אבל מהי האלטרנטיבה לכך? ב-50-1949 הלכה הממשלה בדרך של העלאת שער היבוא והגיעה לשער הרבה יותר גבוה מאשר הרשמי על היבוא, והחזיקה בשער הרשמי לגבי הייצוא ועל ידי כך העלתה מצדה את הוצאות הייצוא, אם בעקיפין ואם במישרין. הפעם בחרה הממשלה בדרך אחרת, אבל התוצאות דומות. במקום להעלות את השער על היבוא היא מעלה את המכס על היבוא. ועובדה היא שהשער של 1,80 לירה אינו קיים על היבוא, כי המכס הוא מכס שבא לתקן את השער ולא מכס רגיל. על ידי כך אנו מחניקים את הייצוא כי אותו אנו מחזיקים בשער של לירה ושמונים. אני יודע שיש סיבות רבות להעלאת המכס ומטי עקפין, ואינני מעמיד לויכוח את עצם המדיניות הזאת. אבל אני רוצה שיהיה ברור שבדרך זה הייצוא לא יוכל להתפתח, כי יהיו רק מקרים יוצאים מן הכלל של יצוא בהספד. ואז נצטרך להכנס למצב וגם לגבי הייצוא לא לקיים את השער של לירה ושמונים. עם כל ההכרה שהדבר אינו רצוי, אין לנו דרך אחרת.

ביחס לפרמיה יש הכרח להבדיל בין יצוא לארצות במטבע קשה וייצוא לארצות שלא במטבע קשה.

ביחס לממון, נוסף לקרן ההלוואות בבנקים בלירות ישראליות, יש הקלה של הלוואות ברידיסקונטו במטבע זר לייצוא. זו הקלה רצינית מאד, בי זה אשראי נוסף לייצואן, ואשראי זול. שני הדברים חשובים מאד, ואין ספק שזה עודד רציני לייצוא. אבל יחד עם זאת יש לי ספק רק לגבי צדקת הדרך הזאת, כי ברוב המכריע של המקרים הייצואן אינו זקוק לאשראי במטבע זר. האוצר מצדיף לתת רשיונות יבוא עבור חמרי גלם לייצוא בחשלומ מידים. ואנו בנינו לעצמנו משהו שאין לו ערך אחר מאשר להסוות את גידול אמצעי החשלומ, כי אשראי זה אינו מופיע בסטטיסטיקה של האשראי הבנקאי.

שר המטחר והתעשייה פ. ספיר: אם מחליפים דולרים בלירות, הסטטיסטיקה מראה זאת.

ש. בז'רנו:

אין מחליפים דולרים בלירות, ולייצואן זה עוזר באותה מידה. ואינני חושב שהדרך של הקמת מחלקה אחת במשרדך שאפשר להעמיד לרשותה מליון דולר והיא נותנת הסכמה לרידיסקונטו בלי לפנות לבנק, היא דרך טובה. לפי דעתי מוטב ליצוא דרך

הייתה של ממוץ היצוא. אינני מתנגד לכך שינתן עידוד לייצוא ילידי
הלואות בלוחות וזולות, אבל אני חושב שאריך לעשות זאת בלירות ישראליות.

אני מקווה שמאמצי השר ליצל את הפרצורה
במשרדו יצליחו, כי זה היה אחד הגורמים המטרענים.

ג. שוקן:

מר טפיר דבר על התפתחות הייצור ועל ההשקעות
שנעשו ועצמות ומתחילות לתת את פרייך. כל הבעיות
הקיימות לגבי הייצוא, שנותן איין מר טפיר, קיימות גם לגבי הייצור המקומי,
ובמידה שהייצור המקומי הולך וגדל מתייעות על השוק המקומי אותן השפעות
שאנו מרגישים בייצוא. הוצאות הייצור המקומי גבוהות והן משפיעות ומכבידות
על היצוא. אנו רואים זאת במיוחד בענף הכותנה. כולנו שמחים שיש כותנה בארץ,
אבל יצור הכותנה בארץ מחבטא מיד באורך להוסיף טובידיה. בכל פעם שענף
חדש מתחיל בייצור אנו שמחים על כך אבל כעבור חודש-חודשיים אנו נתקלים
בבעיה המחיר. לכן הבעיה איננה רק להגדיל את הייצור, אלא לעשותו כלכלי.
ולכן נדמה לי שמשרד המסחר והתעשייה הממונה על הייצור אריך להקדיש תשומת
לב יתר לגורמים המיקרית את הייצור. מר טפיר הזכיר את הוצאות הנמל.
עד כמה שידוע לי הוצאות אלו מופרזות בהשוואה למקומות אחרים, ודבר זה
מכביד על הייצוא.

אני חושב שאחת החולשות של המדיניות הכלכלית
שלנו מהות בעיות ארגון הייצור ויעילות העבודה. אמנם בשנים האחרונות יש
פעילות רבה בשטח זה, אבל באר מדרגים עדין אנשים שעוסקים במלאכה זו, בדרך
כלל הם מתבטאים בלירות רבה לגבי הוצאות שהושגו עד עכשו. אם מפעל כמו
"אתא" שלכל הדעות הוא יעיל ביותר, הנהלתו היא מקצועית ביותר ויחסי
העבודה הן תקינות, הרוח" השנתי מאיין בכל זאת כי היצוא אפשרי רק בתנאים
של המסד - זה מוכיח באיזו מידה אנו רחוקים מייצוא כלכלי, ובמידה שיש
יצוא הוא מתאשר רק על ידי ההקלות הנחנות לו.

אני הייתי רוצה לשמוע משר המסחר והתעשייה
מה הוא ומשרדו חושבים לעשות כדי לשנות את הבעיה היסודית של יוקר הייצור
המסומי.

אנו שומעים על השקעות מכספי השלומיז במפעלי
יצוא. בקשר לעידוד פיתוח היצוא חשוב לדעת מה הם הענפים בהם כדאי להשקיע.
אני שמעתי שבזמנו היתה תכנית של חברת השלומיז להקצות סכום מסוים בשביל
מפעלי תעשייה שכדאי לעודד הקמתם, ומכיוון שההשקעות הפרטיות היו אולעות,
ני מבין שהתכנית היתה שמפעלים אלה יוקרו על ידי גורמים ממלכתיים, מחוץ
מטרה שליחך שיחבטסו ימכרו לבודדים או חברות שיהיו מוכנות לקבלן. כאשר
שמעתי על התכנית חשבתי שזוהי תכנית בריאה. אבל בינתיים לא שמענו שהדבר
הוצא לפועל. הייתי רוצה לשמוע משרד המסחר והתעשייה מה קרה לתכנית זו,
ומה עושים בשטח של תכנון ומחקר השוקיים הכאיים בחשבון לייצוא שלנו, ומה
הם הענפים שכדאי לעודד אותם, כדי להעמיד את הייצוא שלנו על בסיס בריא
יותר.

ט. יוספטל:

מאחר שהשר איין שחלק גדול מהגידול ביבוא
כרוך בהגדלת הצריכה הפנימית, השותממתי שלא
אמר משהו בכיוון זה. אנו עדיין לכו שיבוא היותרות הולך וגדל, בחלק בעזכת
הממשלה על ידי הקמת חברת "עמיזן". העובדה שיש שפע של סחורות ומותרות
בשוק מגביר את הדרישה להעלאת השכר והעלאת רמת החיים. ידוע לי שהתמורה
בדולרים בעבור מצרכי אלה היא גדולה ולאוצר זה כאילו עסק כדאי, וזה אולי
אחד הנימוקים להתרת יבוא זה. אבל אל לנו לשכוח שזה עולה בדולרים, ובדולרים
רבים, וזה אחד הגורמים להגדלת הגרעון המסחרי. לדעתי צריכה הממשלה לנקוט
בצעדית או לאמצות היבוא מצד אחד או לעלות המחירים מצד שני כדי לאצמא
את הביקוש באופן טבעי. אני בדעה שאריך לנקוט באצד הראשון ולהקטין יבוא
מצרכים אלה.

לא ידוע לי אם קיימת תכנית להקמת התעשייה
למספר שנים, כמי שקיימת לטיתוח החקלאות, ומכיוון שלא ידוע לי, כנראה
שזה אינו קיים. לי נראה שזה דבר הכרחי ביותר עכשו. את אנו רוצים להגדיל
את היצוא בממדיים רציניים, זה יכול להעשות רק על ידי תכנון מפעלים כאלה
שמראש יתנו חלק רציני ליצוא. מרכז ההשקעות שהוא הגורם העיקרי לאישור הקמת
מפעלים חדשים נוהג לפי כל מיני שיקולים, אך אינני יודע את שיקול זה של
היצוא הוא השיקול העיקרי בעיניו. בכל אופן, זה הרושם כאשר רואים את
רשימת המפעלים המאושרים. צורך השעה הוא תכנון תעשייתי שלוקח בחשבון
גורם עיקרי זה של יצוא.

היו"ר ב. אבניאל:

ברצוני לשאול מטפר שאלות:
א. מתוך הערכה מיוחדת של חשיבות מחקר השוקים לייצוא והתנאים בהם, הייתי רוצה לדעת: מה עשה משרד המסחר והתעשייה בשטח זה.

ב. הייתי רוצה שביאו לפנינו את החשוב שעושה המשרד לגבי הרווח במטבע זר של כל היצוא שלנו, ומהי המאב העובדתי בשטח זה. מכיוון שלפני הובאו כמה חסובים של מפעלי יצוא גדולים ביותר, וכאשר אני עשיתי את החשוב, יצא שהמדינה ג' ארת בלי כל רווח במטבע זר.

ג. בהרבה תעשיות יצוא הדולר שאנו מרוויחים עולה 4-5 לירות. הייתי רוצה גם בע ין זה לשמוע משהו יותר קונקרטי.

ד. הם נתן משרד המסחר והתעשייה את דעתו על העדפת יצוא איכותי על פני יצוא כמוחץ?

מ. אולמרט:

אנו שמענו על גרעון מטחרי של 270 מליון דולר. לא ברור לי, אחרי הרצאתו המעניינת של מר ספיר, באיזו צורה יחולל גרעון זה. אני שמעתי שפרי ההדר והדלק יחטבו לנו דולרים.

מר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני מציע לא להכניס את הדלק במשקל הנתונים הכלכליים.

ג. אולמרט:

מה שלא ברור לי הוא - מתי ובאיזו אורה יש לנו סיכויים לכסוח גרעון זה.

חכנית זור:

שמענו על חכנית ל-4 שנים. באיזו מיזה הוגשמה השר אמר שתארוה הדלק תגדל עד 80 מליון דולר. בזמנו היו תכניות לניצול מים בחור כוח מניע, האם תכניות אלו עדיין קיימות או לא?

האם נכון הדבר שהמים שמספס מפעל ראש העין ינגב עוליה 150 פרוטה הקוב, והאם זה רנטבילי בשביל החקלאות?

באיזה בחון מהשלומים אנו משתמשים לצריכה?

מ. אונג:

השר דיבר על זכרים שעלינו להשיגם במרוצת הזמן. הייתי רוצה לדעת מה נתון במסגרת של שנת 1956, האם יש איזו שהיא תמונה על ההתפתחות שתחול בשנה זו? נראה לי שחשוב לדעת זאת בכדי לקבל תמונה מלאה לאנו אנו מגיעים.

הייתי רוצה לקבל תמונה מלאה וכרורה יותר כיצד מנסים לכוון את היצוא החקלאי.

הייתי מקקש לדעת מה הן האפשרויות הפנימיות של התעשייה כפי שהיא קיימת כיום. השר אמר שהתעשייה הקיימת עובדת במלוא הפוקחה. מסתבר שאם לא על חשבון הצריכה המקומית אין סיכויים לייצוא.

אני למשתי על מצב בתעשיית היהלומים שהוא כאילו מדאיג מרחינה זו שהסדרים הפנימיים בתעשייה זו הם לקויים מאד, כי למעשה התעשייה איננה איתנה ויציבה, כי אם יש מטפר מצומצם של יצואנים שהם מרוויחים ומצב התעשייה כולו הוא קשה. הייתי רוצה לשמוע פירוט יתר בנקודה זו.

י. אלמוגי:

אני רוצה לציין בשמחה שני דברים: א) שברחבי החבור התעשיינים הרחב-כבר מודגשת רוח יותר תוססת בקשר עם מדיניות משרד המסחר והתעשייה. אני יודע שדברי רבים כבר סודרו, ולגבי דברים אחרים יש תקווה שימצא להם הפתרון במהירות יותר גדולה. ב) שהיו"ר שלנו, בעזרתו הפעילה של השר, חושב להעסיק את ועדת הכלכלה בענייני כלכלה ממש.

ועתה, לעצם הע ין. אין דבר מסוכן יותר מאשר לדבר בנוסח הכללות על ענייני הייצוא והייבוא, כי הדבר מטעה ומבלבל.

אני חושב שגם כשטח התעשייה נמצאית אנו התהליך של לידה, חנוך ועצמאות. כלומר, הקמת מפעלים, עזרה להם, ועצמאותם. שלושה לבית אלה קיימים לצורך כל הזמן. אי א שר לומר שכל התעשייה נמצאת במצב של לידה, אי אפשר לומר שכל התעשייה אינה נזקקת לעזרה, ואי אפשר לומר שכל התעשייה היא כבר עצמאית. בכל ענף קיימים 3 גורמים אלה.

אשר ללידה מפעלים, כאן יושב חבר נכבד, שבענין זה יש לי ויכוח אחר - אני לדאי להקים מפעלים מטויימים שאינם נראים כרנטביליים מיד או לא. לדעתי זה ויכוח כלכלי ראוי מאד, ואנו מרגישים בו בכל השטחים. מדוע לא נעלה בעיה זו לדיון הועדה?

הבעיה המרכזית לגבי הייצור והתעשייה המקומית היא - הוצאות הייצור המורכבות מכמה וכמה גורמים, וקודם כל - אשראי. אני יודע שמפעלי רבים נשטו את הרגל בגלל הוצאות באשראי. אני יודע מפעל אחד שהתחיל להתפתח כמפעל יציב, אבל נשט את הרגל בגלל אשראי שחור. לכן אני שואל: אולי כדאי להגיק לידי מסקנה שצריך לבטל שיטה של רבית דפרנציאלית ליציב, לתארכת ולצרכים אחרים?

הגורם השני הוא גורל היעול. נכון שאפשר לעשות משור השטח זה בענין הנמל. חברה שירותי ים מאוחדים היא היחידה שהוזילה מחיריה. ופועלי הנמל מעלים את הנורמות זה שלוש שנים ללא תגמול. אבל בודאי ישנן אפשרויות להמשיך ליעל ולהוזיל.

לדעתי, הקלקולציה של הוצאות על האלי היא גדולה מדי, ואיננו יכולים לשאת בזה. ישנם מפעלים החושבים שהם צריכים לשלם את עצמם תוך 10-13 שנים.

יש מקום לתכנון יתר בקשר עם הייצוא. ואני רוצה להעלות רעיון בתעשייה אינו קיים. לגבי פרי הדריש מועצה המפקחת על איכות הפרי, ואסור להוציא פרי ללא פיקוח איכותי. בתעשייה אין זכר כזה וזה מסנקם בנו בשטחי רבית.

ולבסוף, לדעתי צריך לקיים בירור מעין זה באורה מקיפה ורחבה יותר על כל בעיות הייצוא.

מ. וילנר:

אני רוצה להסתפק בהצגת האלוח: לדעתי הבעיה המרכזית היא בזה שחור החוץ לנו מחנהל שלא לפי שיקוליו כלכליים כלבד. חבר המשלחות הכלכלית לסיין, הח' דוד הכהן, אמר שיש אפשרויות רחבות של מסחר עם סיין. עד כמה שידוע לי עוד לא התחלנו לבצע את הצבר.

היו"ר ב. אכניאל:

אנו באמת מעוניינים לקבל אינפורמציה מדויקת מה היו אפשרויות המסחר עם הגוש המזרחי ואנו הזנחנו.

מ. וילנר:

היו אפשרויות להקיה תעשיות יסוד על גל הממשלה על ידי קבלת איוד ומכונות כאשראי לזמן ארוך ובחשלונו מהתוצאות שתופק ממפעלים אלה? האם היו מאמצים בכיוון זה לפני שנעשו הדברים כפי שנעשו בענין הנפט, למשל?

מר יוסף, בהיותו שר הפיתוח מסר מעל במת הכנסת שאפשר להקים קומינטס חיימי שתוך שלש שנים יכול לתת הכנסה של 150 מליון דולר לשנה. זהו טכום פנטסטי שיכול לשנות את פני הדברים. אבל הוא טען שאין הקציה הפיתוח יכול להשקיע במפעל זה. האם אי אפשר היה לקבל עזרה מחו"ל בצורה אחרת מזו שאנו מקבלים היום, כדי להקיה מפעל זה?

האם הממשלה חפשיה על דעת עצמה לקבוע סוגי פיתוח ואופי הסחר של מדינת ישראל? מה גבולות השפעתו של המתאם מארצות הברית על הקמת מפעלים או אי-הקמתם?

האם הממשלה חושבת לקנות אנפס מכל מקור שהוא, או כפי שממה מר קוזלוב לפני שנתיים, הממשלה אינה רשאית לקנות נפט מה-קורות הזולות ביותר אלא רק במכטימו של 30 אחוז?

הדבריה ששמענו מפי השר על היהלומנים הם דבריה
 המורית מאד. השר אמר בעלי העשייה היהלומני הברית 2,5 מליון לירות.
 מה היו הצעדים שהמשרד נקט או חושב לנקוט נגד מעשיהם עלילת כאלה נגד המדינה?
 שמענו על גידול היצוא ב-3 אחוז. האם העליה
 היא בכמות המוצרים או שהיא חלה עקב שנויי המחירים בשוק היילמי?

י. אלון:

ברצוני להציג מספר שאלות:

האם אפשר לשמוע פירוט יתר על פשרת המדינה של ריכוז יתר של היצוא.

ב.ה.ט. איך מקום לשיקול ובחינת אפשרות של
 רכוז היצוא בצורה זו או אחרת על מנת להביא לחסכון הוצאות התיווך?
 ג. הייתי רוצה לדעת כמה מורכב גיבול הערך

המוסף של היצוא המקומי?

ד. האם לאור המשבר הלקי שינו בענף יצוא המכונני
 יש מקום להקמת מפעל נוסף להרכבת מכונניות?

ה. לפני שנה החלוננו יצרני הכותנה שיבוא הכותנה
 היה כה גדול שהם נאלצו לשמור את היצוא המקומי במשך שנה חמימה מהלי שהיה
 לו ממון. האם חל שנוי במדיניות זו?

ו. מה הם סיכויי יצוא המלח ליפן מבחינה כלכלית?

ז. מה ביחס לגידול נוסף של גרעינים לימנית?

ח. האם נבדקה אפשרות של יצוא ענבים לאירופה?

ט. האם נבדקה אפשרות של יצוא יין ואופן

הבאתו לצרכן?

האם התעשייה של שני הסקטורים מרשימה אחוז
 מסויים מהכנסתה לחדוש הייזוד, כדי לא להסתמך שיבוא העת הוצגב מטבע זר
 למטרה זו?

המספרים שמטר השר על יצוא השטלג הם מעורדי
 מאד. האם נבדקה אפשרות של הארכת מטילת הברזל עד ית המלח כדי להוזיל
 את הוצאות התובלה?

ביחס לרבייה, האם תוכל לומר לנו מה דעתך
 לגבי גובה הרבייה הרשמית, גובה הקומיטיון, וזרכייה הוסיית לאיטור מוחלט
 של רבייה חורה?

מה הם הסיכויים להקמת מפעל הידרו-חשמלי

בגליל?

האם נוכח תהליכי ביוז לוגייה שאינם פוטחיים
 על ראש הממשלה גרמניה המערבית, לא באה בחשבון מדיניות של זירוז העברת
 השלומיה אפילו למען יצירת מלאי של אמצעי יצור וחמרי גלם?

היו"ר ב. אבניאל:

שאלה נוספת: לדעתי יש לנו ענין לדעת מי
 הן הרשויות המוסמכות ליבוא, מה הן סמכויותיהן

וכיצד פועלות כל הרשויות ביחד.

אני מציע שנקבע ישיבה מיוחדת לשמיעת התשובות
 משר המסחר והתעשייה ולהרסן הדיון בעוד שלושה שבועות.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: בועדת הכסיה היה הטכני הדדי שנשמע במשך כל
 השנתיים וחצי שאני הופעתי כועדה, שדבריי שאני
 מבקש לא לפרסם, אינם מתפרסמים ואינם מוצאים הוצאה. הייתי רוצה מאד
 שהטכני זה יחול גם על ועדת הכלכלה. אני מבקש לא להוציא הוצאה את הדבריה
 שמסרתי על ענין הנפט.

אשר לענף היהלומניה, אמרתי שאינני יכול להגיב
 על הלונני או אלמוני שהבריחה, אבל הענף כענף חסריה ממנו דולרית.

היו"ר ב. אבניאל:

אני מבקש באופן רשמי, כיו"ר הועדה, שענין הדלי
 לא ידובר הוצאה בהנחה לבקשת השר.

אני מאיע שהישיבה הבאה בה נשמע תשובות השר,
 תחיל בשעה 9 בבקר.

יג אלון:

כברוק את הדבר ואת זה יהיה אפשרי, נעשה זאת.
 אני מודה לשר ועוזריו על הסקירה המאלפת.
 הישיבה נעולה.

היו"ר ב. אבניאל: